

Зулпуева К.А.

**КОМПЬЮТЕРДИК САБАТТУУЛУК ЖАНА АНЫ МЕКТЕПТЕ
КАЛЫПТАНДЫРУУНУН АБАЛЫ ТУУРАЛУУ**

Зулпуева К.А.

**КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАМОТНОСТЬ И О СОСТОЯНИИ ЕЕ
ФОРМИРОВАНИЯ В ШКОЛЕ**

К.А. Zulpueva

**COMPUTER LITERACY AND STATUS OF ITS FORMATION
IN THE SCHOOL**

УДК: 37.0.

Кыргызстанда маалыматтык коомго өтүү боюнча маанилүү документтер кабыл алынган. Ар бир жаран өз ишмердүүлүгүндө компьютердик технологияны колдоно билүүсү зарыл. Бул талап мектепте окуучулардын компьютердик сабаттуулугун калыптандыруу зарыл экендигин шарттайт. Макалада окуучулардын компьютердик сабаттуулугу тууралуу, республиканын мектептеринде аны калыптандыруунун абалы тууралуу маалымат берилет.

Негизги сөздөр: *маалыматтык коом, компьютердик технология, компьютердик сабаттуулук, алкактык улуттук куррикулум.*

В Кыргызстане приняты важные документы по переходу в информационное общество. Каждый гражданин должен уметь применять компьютерные технологии в своей деятельности. Это требование обуславливает необходимость формирования компьютерной грамотности в школе. В статье даны информации о компьютерной грамотности, о состоянии формирования компьютерной грамотности в школах республики.

Ключевые слова: *информационное общество, компьютерная технология, компьютерная грамотность, рамочный национальный куррикулум.*

Important documents were adopted in Kyrgyzstan on the transition to the information society. Every citizen should be able to apply computer technologies in their activities. This requirement necessitates the formation of computer literacy in the school. The article gives information about computer literacy, the state of the formation of computer literacy in schools of the republic.

Key words: *information society, computer technology, computer literacy, framework national curriculum.*

Заманбап коомдо маалыматтык технологиялардын колдонулушунун күч алышы индустриалдык коомдон маалыматтык коомго өтүүсү менен мүнөздөлөт. Азыркы учурда мектептерди маалыматтык технологиялар менен жетиштүү деңгээлде камсыз кылуу зарылдыгы пайда болду. Бул зарылдык коомдун адамга болгон жаңыча талабы менен шартталган. Коом маалыматтык чөйрөнү түзүүнү талап кылууда. Ал эми маалыматтык чөйрөдө негизги элементтерден болуп компьютердик технология, аны менен иш алып баруучу адамдар эсептелет [1;2]. Ошол себептен мектепте компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу маселеси коюлууда.

Компьютердик сабаттуулук окуучунун тиешелүү билимдерин калыптандыруусун, компьютерде иштей билүүсүн эле шарттабастан, компьютерди пайдаланууда психологиялык жактан дагы даяр болуусун шарттайт. Компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуунун өзөгүндө окуучунун таанып билүү ишмердүүлүгүн өнүктүрүү маселеси жатат.

XX кылымдын 80-жылдарында компьютердик сабаттуулуктун мазмуну ошол учурда пайда болуп, колдонулуп жаткан компьютерлердин функционалдык түзүлүшүнө жана сапатына жараша аныкталып, негизинен компьютер менен жөнөкөй аракеттерди аткара билүү деген түшүнүк менен чектелип келген болсо, бүгүнкү күндө компьютердик сабаттуулуктун мазмуну бир кыйла жакшыртылды [3; 4; 5]. Мектеп бүтүрүүчүсү компьютердик сабаттуу деп аталышы үчүн ал компьютер менен колдонуучу катары иш алып баруусу зарыл. Ошондуктан окутуу процессинде негизги акцент окуучунун компьютер тууралуу жаңы билимдерди алуусун, маалыматты кайра иштетүүсүн камтыган өздүк ишмердүүлүгүнө коюлушу зарыл.

Маалыматты алуу, чогултуу, кайра иштетүү, сактоо жана жиберүү көндүмдөрүнө ээ болуу мектеп бүтүрүүчүсүнө турмушта өз ордун табууга көмөк көрсөтөт. Мындай билим-билгичтиктердин негизинде мектеп бүтүрүүчүсү өз квалификациясын жогорулатууга, өз алдынча билим алууга, кесибин өзгөртүүгө, өмүр бою билим алууга мүмкүндүк алат.

Окуучунун компьютердик технология менен иш алып баруусун калыптандыруу мектептерде “Информатика” сабагы аркылуу ишке ашырылат. Азыркы күндө Информатика предмети негизги мектептин 7-9-класстарында окутулуп, аны окутуп үйрөтүүнүн максаттары жана милдеттери мектеп окуучуларынын илимий көз караштарын, ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө, билим алууга, жөндөмдүүлүгүн арттырууга, эмгекке жана жашоого болгон даярдыгын калыптандырууга багытталат [6]. Ал билим берүүчү баалуулуктун ичинен негизги үч багытты: а) дүйнөгө илимий көз карашты, б) алгоритмдик аспекти (программисттик), колдонуучулук аспекти камтыйт.

Окуучунун компьютердик сабаттуулугун камсыз кылуунун зарылдыгын алкактык улуттук куррикулум дагы баса белгилейт. Куррикулумда «Техно-

логия» билим берүү облусу аныкталган, мында окуучунун эмгектик, долбоордук жана маалымат менен иштөө жөндөмдөрүн, анын ичинде маалыматтык технологияларды пайдалануу маселеси коюлган. Мектептик билим берүүдө маалыматтык-коммуникациялык технологиялар жеке идеяларды иштеп чыгуу жана сунуш кылуу, маалыматтары чогултуу, системалаштыруу, талдоо жана маселелерди чечүү үчүн пайдаланылат. Окуучулар бул технологиялар аркылуу жергиликтүү жана глобалдык деңгээлде баарлашуу жана изилдөө мүмкүнчүлүктөрүнө ээ болушат. Ошол эле учурда алардын жаратылыш, коомдук жана экономикалык процесстерди өз алдынча моделдештирүү жөндөмдүүлүктөрү өнүгөт [7].

Мындай билгичтиктерди калыптандырууда башталгыч мектептин ролу жогору. Башталгыч мектеп окуучунун окуу, жазуу, саноо, туура сүйлөө көндүмдөрүн калыптандырат, аны менен кошо окуучунун окууга болгон жоопкерчиликтүү мамилеси калыптанат. Башталгыч класстагы окуу предметтери аркылуу окуучунун нравалык сапаттары, ар тараптан өнүгүүсү, чыгармачыл жөндөмдөрү калыптана баштайт.

Бизди кызыктырган маселе, бул башталгыч класстарда компьютердик сабаттуулуктун зарылдыгы барбы деген суроого жооп берүү. Мында, биз, бул максатта 2014-2015-окуу жылында Кыргызстандын орто мектептеринин мугалимдеринен жана башталгыч класстын окуучуларынын ата-энелеринен анкеталык сурамжылоо иштерин жүргүзүп алардын пикирлерин алууга аракет кылдык. Жалпы анкеталык сурамжылоого орто мектептерден 144 информатик мугалими жана 362 ата-эне катышкан.

Орто мектептин мугалимдеринен жана ата-энелеринен жүргүзүлгөн анкеталык сурамжылоого төмөндөгүдөй суроолор берилип жыйынтыктары анализденген.

➤ *Республикабыздын орто мектептеринде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу багытындагы иштеп жаткан программа жетиштүү деп ойлойсузбу* деген суроого, катышкандардын 60% компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуудагы кемчиликти информатика сабагына бөлүнгөн сааттардын аздыгынан деп белгилешкен, 23% информатика сабагынын программасы туура эмес түзүлгөн деп белгилесе 10% гана программа туура, бирок информатик мугалимдердин билими төмөн деп билдирген.

➤ *Компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу багытында билим берүү системасы тарабынан жүргүзүлгөн методикалык колдоолор жетиштүүбү, жетишпесе кандай кылуу керек* деген суроого мугалимдердин 70% пайызы информатика боюнча методикалык колдоолор жок экендигин, азыркы маалыматтык технологиялар жана каражаттар менен иштөө боюнча чыгарылган жаңы китептер менен мугалимдер камсыз болбогондугун билдиришип. Бул маселени чечүүдө маалыматтык технологиялар менен иштөө боюнча мугалимдердин билими жетишсиз экендигин белгилешип, алардын квалификацияларын

жогорулатуу менен жаңы заманбап технологияларда иштөө көндүмдөрүн калыптандырууну зарыл деп белгилешет. Ал эми 30% мектептерди жаңы компьютердик класстар жана мультимедиялык каражаттар менен камсыз кылуу зарылдыгын билдиришип, информатика сабагынын көлөмүн көбөйтүү кажет деп белгилешет.

Башталгыч мектептин мугалимдерине жана ата-энелерине жүргүзүлгөн анкеталык сурамжылоодо төмөндөгүдөй жыйынтыктар алынган. Сурамжылоого башталгыч мектептин (2-класс, 3-класс, 4-класс) мугалимдери катышкан.

1. *Башталгыч мектептин окуучуларына компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу боюнча сабактарды өтүү керек деп ойлойсузбу* деген суроого төмөнкүдөй жооптор алынган:

- керек, жакшы болот эле – 65%;
- башталгыч мектепте кажети жок – 25%;
- айталбайм, муну билим берүү министрлиги чечет – 10%.

2. *Башталгыч мектептин окуучулары компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу боюнча сабакты кабыл алууга даяр деп ойлойсузбу* деген суроого алынган жооптор төмөнкүдөй:

- даяр, көпчүлүгү компьютерде иштөөнүн айрым элементтери менен тааныш – 80%;
- даяр эмес, бирок компьютердик сабаттуулукту калыптандырса болот – 10%;
- даяр эмес, азырынча эрте – 10%.

3. *Башталгыч мектептин окуучулары үчүн компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу боюнча сабактарды киргизүүгө Сиздердин мектепте педагогикалык шарт түзүлгөнбү:*

- жок, компьютердик каражаттар жетишсиз – 85%;
- ооба – 15%.

4. *Сиз, сабак өтүүдө жаңы маалыматтык технологиялардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрүн пайдаланасызбы:*

- жок – 60%;
- ооба – 23%;
- кээде, ачык сабак учурунда – 17%.

5. *Сиздин окуучуңуз сабактан сырткары убакта телефондо ойноп жатканын көрсөңүз ага көңүл буруп текшересизби?*

- ооба, ар дайым текшерем – 10%;
- кээде текшерем – 33%;
- жок – 57%.

Анкеталык суроолор башталгыч класстын окуучуларынын ата-энелерине дагы берилген.

6. *Сиздин башталгыч класста окуган уулуңузга же кызыңызга компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу зарыл деп ойлойсузбу?*

- ооба, зарыл – 80%;
- азырынча эрте – 10%;
- жок – 10%.

7. Сиз, башталгыч класста окуган уулуңуздуң же кызыңыздың компьютердик сабаттуулугу же тиштүү деп ойлойсузбу?

- жетиштүү деп ойлойм – 5%;
- жок – 90%;
- айта албайм – 5%.

8. Сиздин үйдө компьютер барбы, эгер бар болсо башталгыч класста окуган уулуңуз же кызыңыз аны колдонгонду билеби?

- бар, колдонгонду билет – 75%;
- бар, бирок колдонгонду билбейт – 5%;
- компьютерибиз жок – 20%.

Жогоруда жүргүзүлгөн анкеталык сурамжылоолордон, билим берүү министрлигинен, областык жана райондук билим берүү мекемелеринен, мектептерден алынган маалыматтарды анализдөөдөн улам, Кыргызстандын орто мектептери заманбап компьютердик, лингафондук класстар жана жаңы маалыматтык каражаттар менен жетиштүү деңгээлде камсыздалбагандыгы бизге белгилүү болду. Компьютердик сабаттуулукту камсыз кылууга карата тиешелүү каражаттардан тышкары, орто мектептерде информатик мугалимдеринин жетишсиздиги жана мектептердеги информатика мугалимдери үчүн методикалык колдонмолордун жоктугу аныкталган.

Республикабыздын орто мектептеринде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу багытындагы мындай бир катар проблемалардын болушу, орто билим берүү системасындагы компьютердик сабаттуулукту камсыз кылууга карата түзүлгөн программа, окуучуларга компьютерде иштөөнүн толук сабаттуулугун камсыз кыла албастыгын билдирет. Кыргыз билим берүү академиясынын жана мамлекеттик эмес уюмдардын жардамында акыркы мезгилде информатик мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу жана аларга методикалык жактан жардам берүү багытында жүргүзүлүп жаткан аракеттерге карабастан аталган проблемалар дагы да болсо көйгөйлүү маселе бойдон калууда. Маалыматтык жактан тынымсыз өнүгүп жаткан коомдун азыркы талаптарына канааттандырылгыч деңгээлде жооп бере албай жаткандыгыбызды жашыра албайбыз. Бүгүнкү күндө, педагогикалык интеллигенциянын алдына коюлган компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу талабы уламдан-улам коюлуп жатышы аталган проблемалардын тереңдешине алып келүүдө. Жаш муундун айланасында курчап турган жаңы маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын улам тездик менен жаңыланышы, окуучуларга аларда иштөөдөгү сабаттуулукту, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү эрте калыптандырууну талап кылат. Билим берүү системасынын негизги мектептер боюнча программасында киргизилген “Информатика” сабагына чейин башталгыч мектептерге компьютердик сабат-

туулукту камсыз кылуу программасын киргизүү зарылдыгы келип чыгууда.

Жакынкы жылдарда Кыргызстандын билим берүү системасында ишке аша турган, мектептердин башталгыч класстарынан тартып электрондук эсептөө машиналарын массалык түрдө киргизүү шарттары мектеп окуучусуна компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу бир гана информатика курсун окутууда гана ишке ашпастан, окутуунун жалпы милдети катарындагы мүнөзгө ээ болуп бардык окуу предметтерин окутуу учурунда калыптанат. Азыркы күндө информатика жана маалыматтык технология боюнча окуу программаларын жана окутуу технологиясын коомдун талабына карата модернизациялоо Республикабыздын бардык билим берүү мекемелеринде (орто мектептерде, орто кесиптик билим берүү жана жогорку окуу жайларында) жүрүп жаткандыгы белгилүү [8]. Мындагы психологиялык жана педагогикалык проблемаларды чечүүдө, билим берүү системасында эмгектенген окумуштуулар, уюштуруучулар, мугалимдер, программистер жана башкалар биргелешип эмгектенишүүдө. Бул аракеттер билим берүүдөгү интеграцияланган жана жаңы маалыматтык технологиянын мазмунундагы окутуунун методдорун пайдалануу менен сабак өтүүгө багытталууда.

Адабияттар:

1. Ершов А.П. Концепция информатизации образования / А.П. Ершов // Информатика и образование. - 1988. - №6. - С. 4-8.
2. Обзор состояния сектора ИКТ в Кыргызстане 2005 [Текст] / Общественный информационный центр при управлении делами Президента КР. Под общ. ред. Р.Н. Джаркеева. - Б., 2006. - 99 с.
3. Ершов А.П. Информатизация: от компьютерной грамотности учащихся к информационной культуре [Текст]: / Ершов А.П. // Коммунист, 1988. - №2. - С. 82-92.
4. Ибрайым кызы А., Мамбетакунов У.Э., Осипова Н.Н. «Мектепте информатиканы окутуу». – Информатик мугалимдер үчүн окуу колдонмо. - Б., 2013. – 236-б.
5. Калдыбаев С.К., Ажыбаев Д.М., Бекежанов М.М. Компьютерная диагностика результатов обучения в общеобразовательной школе. - Бишкек-Нарын, 2007. - 136 с.
6. Орускулов Т.Р., Касымалиев М.У. Информатика. Базалык курс. 7-9-класстар үчүн окуу китеби. - Б., 2006. – 302-б.
7. Рамочный национальный curriculum среднего образования Кыргызской Республики [Текст]. - Бишкек, 2009. - 32 с.
8. Ибраев, А.Д. Студенттердин өз алдынча ишмердүүлүк системасында Кыргызстандын жогорку окуу жайларындагы жаңы маалыматтык жана Web технологияны колдонуу абалы [Текст] / А.Д. Ибраев, М.К. Семетов // Вестник КАУ им К.И. Скрябина. - Бишкек, 2007. - №1(7). - С. 394-397.

Рецензент: д.пед.н., профессор Калдыбаев С.